

Kultura v nas in za vse nas

Izšel je predlog programa ZTKO Ljubljana Center za naslednje leto. Kot vedno je tudi letos program zasnovan v mejah finančnih in drugih možnosti, hkrati pa želi v okvirih teh možnosti dati in nuditi čimveč ter čimboljše. K temu bo prav gotovo prispevala težnja po spremembi tradicionalne funkcije ZKO, torej poizkus prehoda od ZKO – povezovalke in usmerjevalke kulturnih dejavnosti k ZKO – kot aktivni oblikovalki kulturnega življenja v svojem okolju.

V preteklih letih so dosežke naših ljubiteljev kot revialne prikaze v obliki »srečanj« poimenovali »Vaše matineeje«, »Vaše razstave«; drugod zopet »Naši dosežki«; letos pa so se v okviru občinskih in mestne ZKO na pobudo ZKO Slovenije dogovorili, da jih bodo v prihodnje poimenovali enotno »Naša beseda«.

Deveti kongres Zveze komunistov Slovenije in dvanajsti kongres Zveze komunistov Jugoslavije pa sta dala idejni navdih, ki bo spremljal posamezne vrste ljubiteljske kulture ter oplajal njihovo delo še z revolucionarnim izročilom NOB in pomembnimi zaokroženimi obletnicami kulturnega ustvarjanja preteklosti in sedanjosti narodov in narodnosti Jugoslavije kot tudi s snovanji obče človeške narave in veljave.

Javnost bo obveščena o delu ZKO

Ena temeljnih dosedanjih pomanjkljivosti je bilo pomanjkanje medsebojnega seznanjanja med ljubitelji samimi ter seznanjanje in informiranje širše javnosti z dosežki ljubiteljskega dela in udejstvovanja. To pomanjkljivost želijo v prihodnje preseči ter bodo tako z dejavnostjo ZKO poskušali seznanjati javnost prek sred-

stev javnega obveščanja, zlasti v Dogovorih in Radiu Glas Ljubljane, pa še v posebni programski knjižici, v kateri bi pod skupnim naslovom »Naša beseda« objavili naslove posameznih prireditev z navedbo meseca, kraja in organizatorja posameznega kulturnega dogodka. Hkrati imajo v načrtu večje sodelovanje ZPM, ZSMS, sindikatov, krajevnih skupnosti in OZD. Pri tem naj bi imele poleg osrednjih pomembno mesto tudi kulturne »izmenjave« manjših okolij znotraj občine Center.

Matineeje, razstave, petje, ples...

In kakšen naj bi bil bolj konkretno program ZKO Ljubljana Center za prihodnje leto?

– Med najbolj utečenimi in odmevnimi z izrazito vzgojnim poudarkom za mlade in z mladimi je vsakoletnih 20 nedeljskih prireditev Vaša matineja, na katerih imajo Ljubljančani možnost spoznati poleg ljubiteljskih dosežkov svojih skupin tudi zanimive kulturne dogodke iz drugih krajev Slovenije, včasih pa tudi iz drugih republik in tujine.

– Ob nekaterih matinejah se bo v predprostoru Mestnega gledališča ljubljanskega zvrstilo tudi nekaj likovnih razstav naših društev (Likovni sarmorastniki, Klub devete umetnosti, ki

goji umetnost stripa), izbor najboljšega, kar bodo ustvarili likovni krožki šolskih kulturnih društev na vnaprej dogovorjene teme ter eno razstavo likovnih ljubiteljev, ki razvijajo svojo dejavnost v okviru organizacij združenega dela.

– Spoznavanje likovne umetnosti in širjenje kroga njenih ljubiteljev pod imenom Vaša razstava bo v obliki predavanj likovnih strokovnjakov potekalo v Narodni galeriji. Obogateno bo z diapozitivi in strokovnim ogledom sprotnih razstav.

– V aprilu bo že petnajsto Srečanje mladih pevcev, ki je po številu šolskih zborov lani tako naraslo, da bo po mnenju strokovnjakov in poslušalcev potrebno v prihodnje organizirati dva revialna zborovska koncerta.

– Dvanajsto srečanje pevskih zborov in vokalnih skupin sodi zaradi kakovostnih pevskih sestavov, ki se zvrstijo na dveh dobro obiskanih koncertih, med upoštevanja vreden kulturni dogodek.

– V revialnem prikazu plesnih zvrsti se bodo poleg odraslih zvrstile tudi šolske plesne skupine, tako da bo osmo srečanje plesnih skupin zaradi svoje pisanosti dokaj privlačna revija plesne umetnosti.

– Šolskim folklorim skupinam bodo v dragoceno pomoč »Gorenjski ljudski plesi za mladino« v priredbi Tončke Maroltove, ki jih je ZKO Center v sodelovanju z ZKO Slovenije objavila v reviji »Folklorist« in z njo oskrbela vse šole na našem območju.

– Z ustanavljanjem šolskih kulturnih društev nastajajo tudi organizirane mladinske instrumentalne, gledališke in lutkovne skupine, ki bi jim postopoma veljalo pripraviti samostojna revialna srečanja.

Povezava z OZD

Vsaka od navedenih skupin in zvrsti je na voljo tudi organizacijam združenega dela in krajevnim skupnostim za popestritev kulturnega življenja delavcev in občanov. Če pa bi zaživel spoznanje, da bi veljalo v krajevno skupnost povabiti poleg društev tudi KUD iz OZD in ŠKUD iz drugih krajevnih skupnosti, bi z enakimi finančnimi sredstvi in večkrat ponovljenim programom pred različno publiko požlahtnili kulturno akcijo v krajevnih skupnostih.

Potrebna je medsebojna pomoč

Za konec pa še, kar so pri ZKO Center v nekoliko polemičnem tonu zapisali v svoj predlog programa: »Ob nezadovoljstvu, da je ZKO Center premalo storila na področju izobraževanja mentorjev in strokovnega izpopolnjevanja umetniških vodij – izrazila ga je tudi ZKO Slovenije – velja poudariti, da bo za te namene v prihodnje treba pridobiti več sredstev, če naj ne bo občina Center med zadnjimi v odstotkovni udeležbi na republiških seminarjih najrazličnejših zvrsti.

Nič manj ni pomembna ugotovitev o problematiki ljubiteljske kulture v občini Center, saj je upoštevanja vredna vsaj v ljubljanskem, če že ne v slovenskem merilu, in ki se glasi: »Ali niso društva, ki združujejo klicne ustvarjalce in poustvarjalce, dolžna pomagati tistim, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s temi dejavnostmi? Ali ne bi bile kulturne organizacije dolžne opredeliti v svojih samoupravnih aktih obveznosti (kot svoj lastni in širši družbeni interes), da bodo same kot delovne organizacije in njihovi delavci, zlasti tisti, ki v določenem trenutku niso polno obremenjeni v lastni hiši, pomagali pri razvijanju ljubiteljske kulturne dejavnosti?«

v. l.

PRI UMETNICI MALE PLASTIKE MARIJI ORTHABER-GODINA

Keramika, ki diši po Sredozemlju

Med množico umetnin iz keramike bi lahko takoj prepoznali izdelke Marije Orthaber-Godina, mojstrice keramične male plastike iz Ljubljane. V njenih stvaritvah je toliko poduhovljene lepote in hkrati ljudske preproščine, da vzbujajo pozornost tudi v mednarodnih krogih. Značilne so na primer njene skupine figur v oglati oblikovanih nošah bele pa tudi temno modre barve, spominjajoče na narodno nošo iz naših južnih krajev. Umetnica je med drugim tudi stalna gostja mednarodnih razstav v italijanski Faenzi, tradicionalnem središču mojstrov keramične umetnosti. Nedavno je sodelovala tudi na predstavitvi jugoslovanske keramike v Parizu, kjer sta zastopali Slovenijo le dve keramičarki.

»Res je, da je dela za to razstavo izbirala posebna komisija v Zagrebu, vendar je to bil čas počitnic in se marsikdo ni prijavil,« je skromno pripomnila Marija Orthaber, presenečena, da jo hočem predstaviti v našem občinskem glasilu, češ, saj so v občini še drugi, zaslužnejši umetniki...

Njeno stanovanje v osmem nadstropju Pražakove ulice je prava mala galerija, prepolna keramike, okusno razmeščene povsod, kjer je le kanček prostora odveč. Nekaj figur se ji je nabralo celo za vrati dnevne sobe, kar ni ravno ugledno za umetnine, a je zgovorno, saj mojstrica nima ateljeja.

»Kar nerodno mi je izdati, da imam atelje tamle v kuhinji,« se je zasmejala in globoke črne oči so se ji nekoliko hudomušno zasvetile, češ, saj se ženske težko ločimo od kuhinje.

Glino si preskrbi v tovarni »Dekor«, prav tako ji v tovarni že vrsto let omogočajo, da tam glazira in žge svoja dela. O tem kolektivu govori kot o svojem, čeprav zdaj že nekaj časa ni ustvarjala.

»Če bi imela glino pri roki, bi ne prestando modelirati,« je rekla in sklenila roke, kakor da bi hotela pokazati trenutno praznino v njih. Težko ji je namreč prenašati težka bremena iz Šiške, kjer je Dekor, v osmo nadstropje njenega stanovanja.

Kdaj se je umetnica zapisala keramiki, bi težko določili, saj jo je želja

po oblikovanju obsedala že od majhnega. Začelo se je z igračami; celo tiste, ki so ji bile poklonjene, je hotela oblikovati po svoje.

Celo v kamnu je videla življenje

»Spominjam se, kako mi ni bila všeč punčka, ki mi jo je fotograf potisnil v roke za družinsko fotografijo in sem morda komaj dveletna že godrnjala, da ima lutka grde noge, grdo

Marija Orthaber-Godina je razstavljala v Ljubljani, Mariboru, Piranu, Kranju, v Novem mestu, Ženevi, Pragi, Istanbulu, Tbilisiju, Varšavi, Londonu, v Sava centru v Beogradu, Faenzi, Parizu.

oblekico,« je posegla nazaj v otroštvo naša gostja, »bila sem otrok s svojstvenim svetom, dokaj samotarska. Ko smo v šoli pisali o jeseni, je bila moja tema odpadli list s svojo usodo in ne dela na polju, grozdje, jabolka in podobno, o čemer so pisali drugi.«

Vedno je ljubila naravo, živali, celo v kamnu je videla življenje. Vsa ta tenkočutnost je prej ali slej morala priti na dan, saj je mala Marija vedno govorila, da bo kiparka. A življenje jo je pripeljalo h keramiki. To ni njen poklic, marveč njeno poslanstvo. Tega ne daje nobena šola. Vendar se je Marija Godina, kasneje poročena Orthaber, tudi šolala. V Mariboru,

kjer je živila, je hodila k profesorju Ravnikarju, se potem izpopolnjevala na Dunaju, po vojni pa na ljubljanski šoli za oblikovanje, zlasti pri profesorjih Dideku in Dremlju. Ker je hodila po svetu z odprtimi očmi, se je marsičesa naučila tudi drugje, kakor je sama naštevala.

Klic pradedov?

– Vaša tematika izražanja je često obrnjena k folklori.

»Vleče me folklor in vsakdanje življenje na kmetih. Moja ljubezen pa je Sredozemlje. Morda me tja kliče kak praklic mojih prednikov, ne vem,« je razmišljala in v rokah vrtela eno od njenih čudovito oblikovanih figur iz skupine žensk, ki jih je bila krstila za Begunke iz Palestine.

Njeno obzorje je namreč široko in sega tudi prek jugoslovanskih meja. Kjerkoli je potovala, je obiskovala muzeje ljudske umetnosti pa tudi navadne delavnice ljudskih keramičar-

jev, denimo na Bližnjem vzhodu, Afriki, Aziji.

»Morda se sliši nenavadno, vendar sem pri vseh teh rečeh občutila nenavadno bližino, podobnost z mojim umetniškim izražanjem, če hočete,« se je razživila sicer mirno in preudarno razmišljajoča ženska.

Veselo jo je bilo poslušati, ko je pripovedovala o Afriki, Aziji, zlasti pa o Cejlonu, kjer je z možem, mednarodno prizanim strokovnjakom, prebivala dlje časa.

»V spominu mi ostaja predvsem svetloba in barvitost sveta, tako drugačnega od našega, ki je v primerjavi z njim naravnost mračen. Da ne govorim o eksotičnih vonjavah,« je vzdihnila in pogledala k spominkom, obešenim po stenah.

Vse to, je dejala, te bogati, ti daje poleta pri ustvarjanju. Samo tak tanek duh je zmožen umetnin, kakršne so figure Marije Orthaber-Godina. Morda mi bo zamerila, a meni je vseeno žal, da svoje keramike v bistvu ne prodaja, tudi v Borcu ne. Marsikdo bi si rad okrasil stanovanje z njenimi enostavnimi, a učinkoviti, da ne rečem enkratnimi figurami. Po drugi strani pa jo je treba razumeti: z vsakim izdelkom bi šel del nje iz hiše.

ALBINA ADAMIĆ

Marija Orthaber-Godina med svojimi izdelki